



Leve de transcriptie

- Auteur:** Sebastiaan Dönszelmann, vakdidacticus MVT
- Instelling:** Vrije Universiteit Amsterdam - *Lerarenacademie*
- Vak:** Alle vreemde talen (hier uitgewerkt voor het vak Frans)
- Doelgroep:** Bovenbouw havo/vwo
- Type:** Lessenreeks
- Duur:** 5 lessen
(Kan ingekort worden of uitgesmeerd over langere periode. De lessen zijn het meest geschikt voor lesuren van 60 minuten of meer. Kortere lesduur of enige inkorting kan ook, zie suggesties in de beschrijving)
- Thema:** Intensieve luistervaardigheid, intensieve leesvaardigheid, interpretatie, transcriptie, metacognitie

Veel talendocenten hebben ooit ervaren hoe leerzaam het was om luisterfragmenten uit te schrijven: liedjes, journaals, notities, toneelscripts... Vaak maken dergelijke opdrachten deel uit van masterstudies, lerarenopleidingen of C1/C2-taalcursussen. Zouden dergelijke opdrachten niet ook leerzaam zijn voor onze leerlingen? Zeker!

In deze lessenreeks maken leerlingen enkele (eenvoudige) transcripties. Maar ze gaan verder. Na intensief luisteren volgt namelijk intensieve leesvaardigheid, interpretatie en een meta-opdracht met keuze-elementen: het opstellen van een taak voor klasgenoten op basis van een van de getranscribeerde teksten.

De lessenreeks kan 'intensief' aangeboden worden in de vorm van vier of vijf achtereenvolgende lessen, maar ook worden uitgesmeerd over een langere periode en zo een rode draad vormen doorheen een rapportperiode en eventueel onderdeel worden van het PTA.

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen door de docent geselecteerde woorden en zinsdelen herkennen in luisterfragmenten, betekenis geven en reproduceren
- Leerlingen kunnen door de docent geselecteerde liedteksten met literaire elementen begrijpen en interpreteren
- Leerlingen kennen eigenschappen van adequate toetsvragen en kunnen deze stellen bij een van de (door hen zelfgekozen) teksten
- Leerlingen ervaren meesterschap: een goede inhoudelijke voorbereiding tijdens de eerste 4 lessen maakt de eindopdracht (formatief of summatief) zeer toegankelijk en tot een succeservaring



Didactische beschrijving 'Leve de Transcriptie'

Thema: *nostalgie en tijd*

Beschrijving lessenserie

De basis van deze lessenserie wordt gevormd door drie liedteksten. Leerlingen gaan per les naar een liedje luisteren en maken daar opdrachten bij, waaronder een transcriptie. Het betreft hier geen complete transcriptie, maar een gatentekst. Het is aan de docent om te kiezen voor het weglaten van juist wat moeilijkere of makkelijkere woorden en eventueel een thema vast te stellen binnen de weg te laten woorden. Ik kies bijvoorbeeld in de aangeleverde teksten in elk geval woorden uit die met tijd te maken hebben: de drie gekozen teksten passen bij het thema *nostalgie en tijd* en bevatten daarom ook allerlei 'tijd'-gerelateerde woorden. Ik wil dat leerlingen die woorden veelvuldig voorbij zien komen, gebruik ze daarom zelf ook veel en vraag ze ook terug tijdens doeltaalinteractie en evaluatie-activiteiten. Deze tijd-gerelateerde woorden zijn veelvuldig in uiteenlopende communicatieve contexten van belang voor de leerlingen.

De opdrachten beperken zich niet tot transcripties. Leerlingen vertalen ook stukjes tekst, vatten delen samen en formuleren de kern van de boodschap van de auteur. In de tweede helft van de lessenserie kiezen leerlingen in duo's of drietallen een tekst uit waarbij ze begripsvragen gaan opstellen voor andere groepjes uit de klas. Ze leren hierbij ook over de typen vragen die ze kunnen stellen; hun werk is pas af als er gedegen vragen voor klasgenoten liggen.

Ten slotte beantwoorden leerlingen de vragen van klasgenoten, gevolgd door een nabespreking. Hierna mogen leerlingen nog een keer alle teksten doornemen en eindigt de lessenserie met een dubbele evaluatie: leerlingen krijgen een toets (formatief of, indien noodzakelijk, summatief) waarin de docent de leerlingen begripsvragen over twee teksten naar keuze voorlegt (eventueel aangevuld met een vocabulairetest over te leren woorden).

Didactische verantwoording

Deze lessenserie heeft verschillende didactische uitgangspunten. Hoewel de docent in principe het bronmateriaal (muziek) aanlevert, krijgen leerlingen op meerdere momenten ruimte om hun eigen keuzes te maken (ze voorzien een tekst naar keuze van vragen en beslissen zelf bij welke teksten ze de evaluatieve eindtoets willen maken), invloed op de inhoud te hebben (zelf opdrachten bij tekst opstellen) en hun vragen vrijelijk voor te leggen aan elkaar of aan de docent. Deze principes worden uitgebreid beschreven in literatuur van bijvoorbeeld Dörnyei (o.a. 2009) en MacIntyre e.a. (2011) en versterken zowel de motivatie als het leerproces.

Door bovendien veel tijd te besteden aan voorbereidingsactiviteiten (luisteren, herluisteren, transcriberen, vertalen, samenvatten, vragen opstellen, vragen beantwoorden) ontstaat er grote vertrouwdheid met de teksten, zowel mondeling als schriftelijk. Hierdoor komen leerlingen ruim boven de stof te staan voordat ze een (zelfgekozen) toets moeten afleggen. Deze werkwijze zal bij veel leerlingen tot goede prestaties leiden wat eveneens de motivatie en affectieve lesdoelen zal versterken. Dit is des te belangrijker bij een vaardigheid als *luisteren*. Luistervaardigheid wordt immers door veel leerlingen als lastig ervaren vanwege het vluchtige karakter ervan.

In de lessenserie zit de nodige herhaling ingebouwd. De werkwijze die lessen 1 tot en met 3 kenmerkt zal voor de leerlingen op herkenbaar worden. Deze routine-opbouw geeft vertrouwen (maar duurt niet eindeloos voort, om te voorkomen dat het saai wordt). Bovendien zit er een opbouw in moeilijkheidsgraad in de herhaling, waardoor er voldoende uitdaging blijft. Herhaling en routines versterken het leerproces en zorgen voor veiligheid en participatie (o.a. MacIntyre e.a., 1998; Nation, 2003; Boers & Lindstromberg, 2009).

Ook sluit de werkwijze goed aan bij de principes van Doeltaal-Leertaal (Dönszelmann, 2019) waarin een bewust toegepast vocabulairecorpus, routine-opbouw en cyclisch werken, en metacognitie veel aandacht krijgen.



Ten slotte is het van belang dat de teksten herkenning oproepen bij de leerlingen. Het thema 'nostalgie' doet dat: nostalgie is niet voorbehouden aan volwassenen, het hangt samen met tienerervaringen als eerste liefde (zie de bijgesloten liedjes; twee van de drie zullen zeker herkenning oproepen bij de leerlingen. Het laatste wellicht minder, maar is een schat uit de Franstalige muziekhistorie; ook niet onbelangrijk).

Beknopte lesbeschrijving

Lessen 1 t/m 3 – Intensief luisteren en tekstbegrip

Digitale voorwaarde...

Belangrijke randvoorwaarde in deze eerste drie lessen is dat de leerlingen niet op internet mogen, terwijl ze wel het liedje op hun *device* mogen luisteren. Er zijn verschillende manieren om hierop invloed uit te oefenen, bijvoorbeeld door van de liedjes een MP3-bestand te maken en te laten downloaden vanuit de digitale leeromgeving van de school. Dan is er daarna geen internet meer nodig. Een MP3-bestand van een youtube-filmpje maken kan heel eenvoudig, bijv. met behulp van een online youtube-converter: <https://2conv.com/nl53/>. En vervolgens is het natuurlijk ook een van kwestie vertrouwen, van internet uitzetten, digitaal controleren, afspraken maken en rondlopen...

De eerste drie lessen van de lessenserie hebben een vast stramien:

- **Start**
Leerlingen beluisteren (lieftst klassikaal) het aan de orde zijnde liedje zonder de gatentekst voor zich te hebben. Heel korte bespreking: al ideeën waar dit over gaat, herkende je woorden, etc.?
- **10 – 15 minuten - Intensief 'technisch' luisteren**
Woorden invullen op de lege plekken. Leerlingen mogen zo vaak ze maar willen *herluisteren*. Het is aan te raden deze fase in twee delen op te splitsen: een individueel deel waarin leerlingen zelfstandig met een device naar de muziek luisteren en woorden invullen gevolgd door een deel waarin ze mogen overleggen/vergelijken/aanvullen.
Aan het eind van deze fase geeft de docent de woorden die ingevuld hadden moeten worden (zonder vertaling) vrij.
- **10 – 15 minuten - Betekenis geven op woordniveau**
Wat betekenen de ingevulde woorden? De docent bepaalt of alle ingevulde woorden vertaald moeten worden of alleen een selectie.
Het is aan te raden om ook deze fase in twee delen op te splitsen: eerst vertalen de leerlingen zelfstandig of in duo's. In het tweede deel van deze fase kan er een korte 'markt' georganiseerd worden: iedereen mag rondlopen, er zijn drie woordenboeken vooraan in de klas beschikbaar, je mag alles aan iedereen vragen en het is de kunst om binnen ca. 5 minuten alle woorden vertaald te hebben. Deze werkwijze zorgt vaak voor enige competitie, gezelligheid en tempo. Het mooist is het als deze fase **in de doeltaal** uitgevoerd kan worden!
- **10 – 15 minuten - Vertalen en samenvatten**
De docent kiest enkele zinnen uit die vertaald moeten worden. NB: kies zinnen uit die de betekenis van de tekst verhelderen en die toegankelijk zijn. Tekstueel: kies zinnen uit die woorden en grammatica bevatten die 'dicht bij' het leerproces van de leerlingen liggen. Met andere woorden: is onlangs bepaalde grammatica over woordenschat besproken, zorg er dan voor dat juist die nu terugkomt in een te vertalen tekstdeel. De docent bepaalt of er individueel of in twee-/drietallen gewerkt wordt.
Aan het eind van deze lesfase geeft de docent goede vertalingen van woorden en zinnen.



- 5 minuten - De kern van de tekst

Ten slotte vraagt de docent aan de groepjes om de essentie uit de tekst te halen en deze bondig te noteren. Hierop volgt een korte bespreking, waarna de les ook in een iets breder kader besproken wordt (wat heb je geleerd, hoe heb je deze werkvorm ervaren, zou je dingen anders doen als je mij was, zou je zelf dingen anders doen als je volgende week weer zo'n les krijgt? etc.) met een korte vooruitblik.

In de volgende twee lessen zijn de volgende liedjes met eenzelfde werkwijze aan de beurt.

Les 4 – Vragen opstellen voor klasgenoten

In les 4 stellen leerlingen vragen op bij een van de liedjes die in de voorgaande lessen besproken zijn. Ze mogen in groepjes werken en zelf het liedje kiezen dat het meest aansprak. Het opstellen van vragen wordt voorafgegaan door instructie van de docent over welke vraagtypen er zoal bestaan en hoe vragen kunnen worden opgebouwd. Hierbij is aandacht voor hoe *multiple choice*-vragen worden samengesteld, voor het belang van open en gesloten vragen in een toets, voor het onderscheid tussen vragen over tekstdetails en vragen over de diepere betekenis van een tekst, en voor vragen waarin naar de eigen mening van leerlingen wordt gevraagd. Leerlingen maken ook een antwoordenvol. Drie *moete* vragen per tekst is genoeg. Geef als docent vooral ook aan dat je goede vragen zelf ook gaat gebruiken bij de toetsing die in de laatste les zal plaatsvinden. Dit zal leerlingen stimuleren om hun best te doen op de op te stellen vragen.

Nadat de vragen zijn opgesteld, wisselen de groepjes vragen uit (ze houden de antwoordenbladen), waarna andere groepjes bij minstens twee liedjes vragen gaan beantwoorden. Pas aan het eind worden ook antwoorden gedeeld.

Les 5 – Toetsmoment

Deze lessenserie kan heel goed afgerond worden met een formatieve toets, maar als de school of de docent daar prijs op stelt is een summatieve toets ook goed mogelijk. Het is belangrijk dat leerlingen van tevoren goed weten wat ze kunnen verwachten. Wordt het vertaalde vocabulaire bijvoorbeeld ook getoetst?

Ik geef er de voorkeur aan vocabulaire (of in elk geval een geselecteerd deel daarvan) wel te overhoren in de toets (en tijdens de lessen ook veelvuldig te gebruiken). Naast het vocabulaire voeg ik aan elke behandelde tekst enkele toetsvragen, gebaseerd op de opgaven die de leerlingen in de vorige les hebben opgesteld. Leerlingen zullen dus ook hun eigen vragen terugzien in de toets. Ik pas die werkwijze vaak toe, waardoor leerlingen merkbaar beter gemotiveerd zijn materiaal aan te leveren bij een document. Ze weten dat ze er voordeel bij hebben als ze dat goed doen en dat ze op die manier bovendien invloed hebben op het onderwijsproces. Zo leren ze meer en beter.

Leerlingen mogen tijdens deze evaluatieles zelf kiezen over welke twee teksten ze een toets gaan maken. Er zijn dus toetsopgaven bij de drie teksten, maar ze hoeven er maar twee te maken.

In de toets staan ook enkele vragen geformuleerd over de werkwijze in deze lessenserie, bijvoorbeeld: hoe hebben ze de lessen ervaren, wat was er leerzaam en wat minder, hoe ervaren ze de interactie tussen henzelf en de docent, hoe verliep het samenwerken, is het prettig om op deze manier naar een toets toe te werken, heb je hier iets aan voor je luistertoetsen en je leestoetsen?

Uitbreidingsmogelijkheid

Het is heel goed mogelijk om van *transcripties* een klein maar vast onderdeel te maken, een soort handelingsdeel. Na deze lessenserie hoeven dergelijke lessen niet meer een zoveel lessen in beslag te nemen. Je leerlingen uit 4H en 5V kunnen bijvoorbeeld naderhand in totaal 8 transcripties (gatenteksten bij muziek) maken in het schooljaar (of elke gewenste periode). Ze mogen er na de

lesdag voor langskomen, er zo lang over doen als ze willen en moeten minstens 80% van de woorden correct hebben en 2 van de 3 (eenvoudige!) tekstvragen die jij als docent opstelt. Dat is wel even werk, maar in mijn ervaring is het bijzonder leerzaam en versterkt het het zelfvertrouwen van veel leerlingen bij luistervaardigheid en bij doeltaalinteractie aanzienlijk.

Aan het eind van het jaar kan dan één van de 8 teksten een toets vormen waarin (dan klassikaal) getranscribeerd wordt en waarin enkele tekstvragen voorgelegd worden. Dit lijkt een herhaling, maar is voor veel leerlingen een reden om juist tijdens het jaar goed mee te doen. Het belangrijkste doel blijft ook bij zo'n aanpak: gefocust leren luisteren naar talige en inhoudelijke elementen met steeds meer zekerheid.

Gebruikte muziek (andere muziek of andere talen zijn vanzelfsprekend zeer goed mogelijk)

De drie nummers die hier gebruikt zijn, worden gezongen door Patrick Bruel:

- *Trois ans et demi d'amour et quelques semaines*
 - o Link naar de muziek: https://www.youtube.com/watch?v=8vaW2_jVCeo
- *Elle voulait tout*
 - o Link naar de muziek: <https://www.youtube.com/watch?v=W28-jRDJ1Xs>
- *Que reste-t-il* (eigenlijk van Charles Trenet, maar in een nieuw jasje gestoken)
 - o Link naar de muziek: <https://www.youtube.com/watch?v=cmcY8ZoAQLU>

Bronnen theoretische onderbouwing

Boers, F., & Lindstromberg, S. (2009). Optimizing a lexical approach to instructed second language acquisition. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.

Dönszelmann, S. (2019). *Doeltaal-Leertaal: didactiek, professionalisering en leereffecten*. Proefschrift. Vrije Universiteit Amsterdam. Almere: Parthenon

Dörnyei, Z. (2009). *The psychology of second language acquisition*. Oxford, UK: Oxford University Press.

MacIntyre, P., Clément, R., Dörnyei, Z., & Noels, K. (1998). Conceptualizing willingness to communicate in a L2: A situational model of L2 confidence and affiliation. *Modern Language Journal*, 82, 545-562.

MacIntyre, P.D., Burns, C., Jessone, A., 2011. Ambivalence About Communicating in a Second Language: A Qualitative Study of French Immersion Students' Willingness to Communicate. *The Modern Language Journal*, 95(1), 81-96.

Nation, P. (2003). Vocabulary. In D. Nunan. (Ed.), *Practical English Language Teaching* (129-152)., New York, USA: McGraw Hill.